

YMATEB LLYWODRAETH CYMRU I ARGYMHELLION PWYLLGOR YR AMGYLCHEDD A CHYNALIADWYEDD: YMCHWILIAD I RYWOGAETHAU GORESGYNNOL ESTRON.

Cyd-destun

I roi ein blaenoriaethau o ran bioamrywiaeth ar waith, mae angen trefniadau llywodraethu ar Gymru sy'n gwneud y gorau o arbenigeddau a chapasiti asiantaethau statudol, awdurdodau parciau lleol a chenedlaethol a'r trydydd sector, gan roi eglurder ynghylch pwy sydd â'r awdurdod a phwy sy'n atebol. Mae Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru, a'r ethos gref o bartneriaeth sydd ynddi, yn cynnig sylfeini cryf i ddatblygu fframwaith arnynt sy'n dangos trywydd clir i'r broses, o'r strategaeth i'r cyflawni, gan fanteisio ar alluoedd unigryw pob un o'r sefydliadau sy'n gysylltiedig â hi. Mae hyn yn cyd-fynd hefyd â'n gwaith ar Reoli Adnoddau Naturiol a chadernid. Mae Fframwaith Gweithredu Cyffredin Strategaeth Bioamrywiaeth yr Undeb Ewropeaidd (EUBS) yn cynnig model y gallai Cymru ei efelychu ar gyfer ei drefniadau llywodraethu, gan sicrhau drwy hynny bod targedau'r EUBS i gyd yn cael sylw a chynyddu potensial Cymru i ddylanwadu ar bolisi ar lefel yr aelod-wladwriaeth a'r UE.

O ran Rhywogaethau Goresgynnol Estron, targed yr EUBS yw clustnodi a blaenoriaethu Rhywogaethau Goresgynnol Estron a'u llwybrau, rheoli neu ddifa rhywogaethau blaenoriaeth a rheoli llwybrau i rwystro rhywogaethau goresgynnol estron newydd, hyn oll erbyn 2020.

Argymhelliad 1: Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn penodi Cyfoeth Naturiol Cymru yn sefydliad arweiniol i gydgyssylltu'r gwaith o gasglu data a chymryd camau i fynd i'r afael â rhywogaethau goresgynnol estron yng Nghymru. Dylid gwneud hyn cyn gynted â phosibl, erbyn diwedd mis Mawrth 2014 fan bellaf.

Ymateb: Derbyn yr egwyddor

Mae Llywodraeth Cymru'n cytuno â chasgliad y Pwyllgor bod angen cydgysylltu ymdrechion i asesu'n briodol maint y risg y mae rhywogaethau goresgynnol estron yn ei greu a gweithredu i leihau'r risg hwnnw. Er bod Llywodraeth Cymru'n credu mai Cyfoeth Naturiol Cymru, gyda chefnogaeth briodol cyrff eraill, ddylai arwain y gwaith casglu data a gweithredu, bydd ychwanegu at rôl Cyfoeth Naturiol Cymru yn debygol o olygu gwariant ychwanegol sylweddol. Byddai'n golygu hefyd rhoi pwerau ychwanegol i CNC er mwyn iddynt allu cynnal y swyddogaethau ychwanegol hyn yn effeithiol.

Hefyd, mae angen mwy o esboniad o bwrpas y rôl cydgysylltu data hon gan y gallai gynnwys ystod eang o weithgareddau ac y gellid ei dehongli mewn sawl ffordd. Er enghraifft, gallai rhai o'r gweithgareddau gynnwys:

- Cadw golwg am rywogaethau newydd.

- Cadw golwg am newid yng ngwasgariad a/neu maint poblogaeth y rhywogaethau sydd yma eisoes.
- Monitro gweithredu ac effeithiolrwydd y gweithredu.

Ni fydd bob amser yn ymarferol ymgorffori'r gwaith cydgysylltu data o fewn technegau cadw golwg a rhaglenni monitro amgylcheddol sydd eisoes yn bod. Oherwydd eu hymddygiad ecolegol, er mwyn medru monitro rhai rhywogaethau, yn enwedig RhGE newydd, gallai fod yn rhaid wrth dechnegau neu ddulliau arolygu arbenigol neu sy'n sensitif i rywogaeth benodol.

Mae Llywodraeth Cymru'n cytuno bod angen trefniadaeth well, ar lefel Cymru a'r DU, i drechu'r problemau y mae rhywogaethau goresgynnol estron yn eu hachosi. CNC yw'r corff statudol sy'n gyfrifol am reoli'r amgylchedd ac adnoddau naturiol yng Nghymru. Sail ei waith gyda rhywogaethau goresgynnol estron yn y môr, mewn dŵr croyw ac ar dir yw cyfreithiau a pholisïau ar lefel ryngwladol, Ewropeaidd a domestig. Bydd CNC yn y tymor byr a chan weithio ar y cyd â'r Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC), yn gallu defnyddio'r mecanweithiau sy'n bod i weithredu yn erbyn rhywogaethau goresgynnol estron.

Argymhelliad 2. Rydym yn argymell y dylai Llywodraeth Cymru nodi sut y bydd yn monitro perfformiad Cyfoeth Naturiol Cymru wrth fynd i'r afael â rhywogaethau goresgynnol estron. Dylid gwneud hyn ar adeg penodi Cyfoeth Naturiol Cymru yn sefydliad arweiniol.

Ymateb: Derbyn yr egwyddor

Gweinidogion Cymru sy'n pennu'r polisi a Fforwm Adnoddau Naturiol Llywodraeth Cymru sy'n cydgysylltu blaenoriaethau a safbwyntiau trafod ar draws Llywodraeth Cymru. Daw mandad Bwrdd Strategaeth Bioamrywiaeth Cymru gan Weinidogion Cymru â'u blaenoriaethau a'u hymrwymiaadau statudol. Bydd yn troi'r rheini'n strategaeth ac wedyn yn cadw golwg ar y ffordd y mae'r rhaglen sy'n ei dilyn yn ei rhoi ar waith. Bydd yn penderfynu ar raglenni gwaith Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru a'i Gweithgorau, gan gynnwys y Gweithgor ar Rywogaethau Goresgynnol Estron. Bydd Llywodraeth Cymru'n gosod allan sut y bydd yn monitro ac yn taclo problemau bioamrywiaeth yng Nghymru, gan gynnwys Rhywogaethau Goresgynnol Estron.

Bydd Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Cyfoeth Naturiol Cymru, JNCC, Bwrdd Rhaglen Rhywogaethau Estron Prydain a phartneriaid a rhanddeiliaid eraill i sicrhau bod monitro RhGE yn rhan o Gynllun Gweithredu Bioamrywiaeth ehangach a bydd yn ystyried cost rolau neu weithgareddau newydd.

Argymhelliad 3. Rydym yn argymell y dylai Llywodraeth Cymru nodi sut y caiff Cymru ei chynrychioli fel rhan o'r Adolygiad o Strategaeth Prydain Fawr, a sut yr ymgysylltir â rhanddeiliaid yng Nghymru, erbyn diwedd mis Chwefror 2014.

Ymateb: Derbyn

I fynd i'r afael â bygythiad cynyddol rhywogaethau goresgynnol estron, cytunodd Gweinidogion Cymru, Lloegr a'r Alban yn 2008 i greu Strategaeth Fframwaith ar Rywogaethau Goresgynnol Estron ym Mhrydain Fawr. Tair egwyddor sy'n sail i'r Strategaeth Brydeinig: atal, difa a rheolaeth. Mae'r Strategaeth ar hyn o bryd yn destun adolygiad ar y cyd â rhanddeiliaid er mwyn gweld a yw ei hamcanion, ei gweithredoedd a'i mecanweithiau'n dal i fod yn berthnasol ac a oes angen eu newid neu ychwanegu atynt. Mae yna eisoes gydweithio clos rhwng Llywodraeth Cymru, NRW a grwpiau RhGE Prydeinig.

Cyn dechrau'r adolygiad, cynhaliwyd Fforwm Rhanddeiliaid Blynyddol grwpiau RhGE Prydain yng Nghaerdydd ym mis Mehefin 2013. Adolygu'r Strategaeth Brydeinig oedd thema ganolog y Fforwm. Cafwyd cynrychiolaeth dda o Gymru. Gwnaed cais gan grŵp RhGE Prydain i gomisiynu dau arbenigwr rhyngwladol ar y pwnc – Dr Piero Genovesi, Cadeirydd Grŵp Arbenigol Comisiwn Goroesiad Rhywogaethau yr IUCN ar Rywogaethau Goresgynnol; a'r Dr Phil Hulme o Brifysgol Lincoln, Seland Newydd – i lunio adroddiad. Cefnogwyd y cynnig gan Lywodraeth Cymru. Rhwydwaith gwyddonol yw'r Comisiwn o fwy nag 8,500 o arbenigwyr o bron pob rhan o'r byd. Mae Cymru wedi ymuno â gweithdai Defra ar gyfer rhanddeiliaid Prydeinig i drafod prif themâu'r Strategaeth Brydeinig – atal, darganfod yn fuan, cadw golwg, monitro ac ymateb yn gyflym; a lliniaru, rheoli a difa. Amcanion y gweithdai oedd edrych ar hynt pob thema; ystyried beth sydd angen ei newid i wireddu amcanion y Strategaeth yn well; ac ystyried perthnasedd amcanion y Strategaeth o ran porthi blaenoriaethau'r dyfodol.

Mae Llywodraeth Cymru a gweinyddiaethau eraill Prydain wrthi'n ystyried y dystiolaeth a roddwyd gerbron yr adolygiad. Bydd Bwrdd Rhaglen Rhywogaethau Estron Prydain yn ystyried darganfyddiadau ac argymhellion amodol yr adolygiad. Ceir cyfle yn Fforwm blynyddol rhanddeiliaid grŵp RhGE Prydain ym mis Mai 2014 i drafod yr argymhellion hyn a sicrhau cefnogaeth iddynt cyn gofyn i Weinidogion Cymru, Lloegr a'r Alban gytuno arnynt.

Argymhelliad 4. Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cyflwyno adroddiad i'r Cynulliad ar y goblygiadau i Gymru ar ôl i'r Adolygiad o Strategaeth Prydain Fawr gael ei gwblhau. Deallwn y dylai hynny ddigwydd tua diwedd 2014.

Ymateb: Derbyn

Argymhelliad 5. Rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru ysgrifennu i'r Pwyllgor Amgylchedd a Chynaliadwyedd bob blwyddyn i nodi'r cynnydd o ran mynd i'r afael â rhywogaethau goresgynnol estron yng Nghymru, gan ddechrau ym mis Mawrth 2014.

Ymateb: Derbyn

Argymhelliad 6. Yng nghyd-destun yr ymgynghoriad ar Bapur Gwyn Bil yr Amgylchedd sy'n mynd rhagddo ar hyn o bryd, rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn ystyried rhinweddau rheoli rhywogaethau goresgynnol estron ar sail dalgylchoedd afonydd wrth ddiffinio'r ardaloedd ar gyfer dull o reoli adnoddau naturiol sy'n seiliedig ar ardaloedd.

Yr ymateb a gynigir: Derbyn

Mae'r ymgynghoriad ar y Papur Gwyn yn cynnwys cynnig bod rheolaeth ar sail ardal yn dod yn rhan o Bolisi Adnoddau Naturiol. Er nad ydym wedi cytuno eto beth yw ystyr ardal, dylai'r ffordd hon o reoli ein helpu i nodi pa broblemau, gan gynnwys Rhywogaethau Goresgynnol Estron, sy'n wynebu ecosystemau gwahanol ac i ddatblygu ffyrdd priodol o'u datrys. Byddai rheoli Rhywogaethau Goresgynnol Estron ar sail dalgylch afon yn ffordd effeithiol o fynd i'r afael â rhywogaethau dyfrol sy'n cael eu lledaenu gan afonydd. Ond ni ddylid diystyru ffactorau eraill sy'n seiliedig ar le wrth ddiffinio 'ardal'. Bydd gofyn felly pwysu a mesur rhinweddau defnyddio dalgylch afon ar gyfer rheoli RhGE a diffiniadau eraill o ardal ar gyfer rheoli RhGE ar dir ac yn y môr hefyd.

Argymhelliad 7. Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn nodi sut y mae'n ystyried y broblem o ran cael mynediad i dir at ddibenion ymdrin â rhywogaethau goresgynnol estron, yn enwedig yng nghyd-destun Bil yr Amgylchedd sydd ar y gweill ac adolygiad y Gweinidog Diwylliant a Chwaraeon o ddeddfwriaeth ynghylch mynediad.

Yr ymateb a gynigir: Derbyn

Er ein bod yn derbyn yr Argymhelliad ac yn cytuno ag ef, byddai angen rhoi ystyriaeth ofalus i heriau gosod sail statudol ar gael mynediad at dir i daclo RhGE. Byddwn yn ystyried unrhyw argymhellion ynghylch gofynion deddfwriaethol sy'n deillio o adolygiad Comisiwn y Gyfraith o ddeddfwriaeth bywyd gwyllt, gan gynnwys cyflwyno gweithdrefnau ar gyfer rheoli rhywogaethau a'r trywydd y mae'r Alban wedi'i ddilyn trwy ei Bil Bywyd Gwyllt a'r Amgylchedd Naturiol. Er hynny, ni chynigir bod Bil yr Amgylchedd na'r Adolygiad o'r Ddeddfwriaeth Mynediad yn mynd â hyn yn ei flaen. Byddwn yn cyhoeddi maes o law sut yr awn ati i ystyried pwnc mynd ar dir i reoli RhGE.

Argymhelliad 8. Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn ymateb i gynigion y Comisiwn Ewropeaidd ar gyfer rhywogaethau goresgynnol estron a'r goblygiadau i Gymru. Wrth wneud hynny, gofynnwn i'r ymateb hwnnw gynnwys manylion am drafodaethau a gafwyd rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU mewn perthynas â'r cynigion hyn.

Yr ymateb a gynigir: Derbyn

Cyn cyhoeddi cynigion yr UE, cafodd rhith-grwpiau polisi, technegol a rhanddeiliaid eu sefydlu ac yna ers eu cyhoeddi, ymgynghorwyd yn helaeth â'r grwpiau hynny

ynghylch ymateb y DU i'r cynigion. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyfrannu at y grŵp polisi a drefnwyd gan Defra. Yn aelodau o'r grŵp y mae swyddogion o Defra sy'n delio ag iechyd anifeiliaid a phlanhigion, dyframaethu a physgodfeydd a'r strategaeth forol ynghyd ag economegwyr a chyfreithwyr, Y Sefydliad Rheoli Morol, Llywodraethau Gibraltar, Gogledd Iwerddon a'r Alban, Swyddfa'r Cabinet, yr Adran Busnes, Arloesi a Gwyddoniaeth, y Swyddfa Gartref, lluoedd Ffiniau'r DU a'r Swyddfa Dramor a Cymanwlad.

Mae'r ddeddfwriaeth yn cael ei llunio i sicrhau yr eir i'r afael â rhywogaethau goresgynnol estron mewn ffordd effeithiol a chost effeithiol, tra'n osgoi gwendidau yn y broses weithredu yn ogystal ag unrhyw feichiau gweinyddol diangen.